

УДК 504.064.330.3.
001.89(477)
© 2012

О.П. Яценко

*Державна наукова
сільськогосподарська
бібліотека НААН*

** Науковий керівник —
доктор історичних наук
В.І. Кучер*

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ
ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
В.М. ТРЕГОБЧУКОМ***

Розглянуто екологічні проблеми економічного розвитку України в контексті наукової діяльності видатного вченого в галузі економіки природокористування В.М. Трегобчука. Запропоновано концепцію екологізації агропромислового виробництва в нових умовах господарювання.

Постановка проблеми. Екологічні проблеми нині мають глобальний і, зрештою, загальнодержавний характер для окремо взятої країни.

Екологічні проблеми економічного розвитку України вивчав видатний український учений в галузі аграрної економіки та економіки природокористування В.М. Трегобчук.

Мета досліджень — розкрити основні положення та висновки наукових праць В.М. Трегобчука щодо розв'язання екологічних проблем економічного розвитку України.

Результати досліджень. Серед сучасних глобальних проблем людства провідне місце займають екологічні.

Економічній оцінці довкілля присвятили свої праці чимало провідних зарубіжних і вітчизняних учених. Серед них — відомий економіст Валентин Михайлович Трегобчук, який приділяв значну увагу дослідженню економіко-екологічних проблем раціонального природокористування, зокрема в аграрній сфері.

Ним здійснено глибокий аналіз причин порушення екологічної рівноваги в Україні встановлено взаємозв'язки між формами власності на засоби виробництва, природними ресурсами та екологією. В.М. Трегобчук стверджував, що в період просування країни по шляху до «розвинутого соціалізму» гостро постало питання соціального відчуження працівника від державної власності як на природні ресурси, так і на засоби виробництва, що призвело до безконтрольного та нераціонального використання міністерствами, відомствами й місцевими органами влади національних природних багатств [2].

Специфіка й особлива складність економічної та екологічної ситуацій в нашій країні полягають у тому, що вони зазнали впливу як світової, так і пострадянської кризи. Основною причиною створення кризового екологічного становища в Україні є природо-, ресурсо- та енергоємна структура її економіки, що зумовила не лише значне забруднення та деградацію навколишнього середовища, а й вичерпання

багатьох видів природних ресурсів. Усе це справляє негативний вплив на стан здоров'я людей.

Масштаби та глибина екологічної кризи в Україні, на думку В.М. Трегобчука, пояснюються високим рівнем освоєння, залучення до господарського обороту та експлуатації природних ресурсів за надзвичайної концентрації технологічно відсталого індустріального та агропромислового виробництва та залученням майже усіх основних природних ресурсів [2].

Протягом 80–90-х років минулого століття вчений досліджував економіко-екологічні проблеми господарської діяльності, раціонального використання основних природних ресурсів та організації їх охорони, відтворення і збереження, а також стимулювання природоохоронних заходів, займався розробкою методичних і прикладних економічних та екологічних аспектів природокористування, охорони навколишнього середовища. Серед праць можна виділити монографії «Економіко-екологические проблемы гидромелиорации» (1990 р.), «Эффективность сельскохозяйственного природопользования» (1982), «Інтенсифікація сільського господарства та охорона природи» (1989), «Інтенсифікація соціалістическої економіки» (1990 р.) та кілька фундаментальних статей, опублікованих у провідних журналах, зокрема «Вісник АН УРСР», «Економіка Радянської України» тощо.

У монографії «Інтенсифікація сільського господарства та охорона природи» сформульовано ряд принципово нових теоретико-методологічних положень та обґрунтовано практичні пропозиції щодо посилення природоохоронної діяльності за здійснення інтенсифікації сільського господарства з метою підвищення її ефективності. Зокрема, В.М. Трегобчук уперше сформулював еколого-економічну сутність раціонального природокористування, зокрема аграрного, та наріжні принципи його організації в умовах комплексної інтенсифікації виробництва в сільському господарстві [1].

В економіко-екологічних та аграрно-еконо-

мічних дослідженнях В.М. Трегобчука важливе місце посідають питання способів, методів і механізмів удосконалення природокористування, організації раціонального та високоефективного використання всіх видів природних ресурсів. Значна увага приділяється дослідженням еколого-економічних проблем розвитку національного АПК, використанню земельних і лісових ресурсів.

Перехід АПК до ринкових відносин потребує вироблення концепції екологізації агропромислового виробництва в нових умовах.

Учений наголошував на необхідності запровадження принципово нової концепції розвитку національного АПК, яка б врахувала екологічні чинники, критерії, вимоги, стандарти й обмеження та базувалася на всебічній екологізації агропромислового виробництва із застосуванням біоекозрівноважених систем землеробства і тваринництва, природо-, ресурсо- й

енергоощадних технологій та екологобезпечної організації виробничих процесів [3].

Досліджуючи теоретико-методологічні і прикладні аспекти взаємовідносин людини з природою, В.М. Трегобчук зробив важливий висновок, що для України актуальною є розробка еколого-економічної моделі ринкових реформ, яка передбачала б установлення жорстких екологічних нормативів, стандартів, вимог і обмежень для окремих галузей та підприємств, регіонів, областей, басейнів рік, у межах яких розміщені чи розвиваються виробництва, здійснюється освоєння природних ресурсів. Лише на основі еколого-економічної моделі ринкових реформ в Україні можна радикально поліпшити взаємовідносини людини з природою [4].

Наслідком екологізації суспільного розвитку має стати досягнення прийняттого рівня техногенно-екологічної безпеки населення і природного середовища.

Висновки

Дослідженням актуальних економіко-екологічних проблем сучасного етапу розвитку суспільства, які здійснив В.М. Трегобчук, властиві системний підхід, високий теоретичний рівень, глибокий аналіз, практична спрямованість висновків і рекомендацій.

Дотримання теоретико-методологічних принципів і практичних заходів концепції розвитку національного АПК з урахуванням ос-

новних напрямів екологізації значною мірою вплине на поліпшення екологічної ситуації в країні.

Формування В.М. Трегобчуком актуальних і практично нових принципів екологічного розвитку, економічних інструментів екологічного управління можуть слугувати основою для розробки концепції екологізації сучасного агропромислового виробництва.

Бібліографія

1. Веденічев П.Ф., Трегобчук В.М. Інтенсифікація сільського господарства і охорони природи/П.Ф.Веденічев, В.М.Трегобчук. — К.: Урожай, 1989. — 224 с.

2. Трегобчук В.М. Ринкова економіка, приватизація земель і екологія/В.М. Трегобчук//Вісн. аграр. науки. — 1993. — № 4. — С. 3–10.

3. Трегобчук В.М. Регіональні аспекти екологічної політики у сфері аграрного природокористуван-

ня і охорони навколишнього середовища/В.М. Трегобчук//Економіка України. — 1997. — № 9. — С. 62–67.

4. Трегобчук В.М. Екологобезпечна економіка: альтернативи немає/В.М. Трегобчук//Вісн. НАН України. — 1998. — № 3/4. — С. 15–21.

5. Трегобчук В.М. Економіко-екологіческие проблемы гидромелиорации/В.М. Трегобчук//Ин-т экономики АН УРСР. — К.: Наук. думка, 1990. — 208 с.